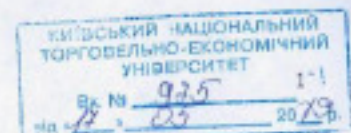

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента
Рубцової Марини Юрївни на дисертаційну роботу
Воробей Юлії Миколаївни «Управління інтелектуальним капіталом
міжнародної компанії» подану на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Грунтовні дослідження ефективності функціонування компаній як в Україні, так і в країнах ЄС і США довели, що інтелектуальний капітал поступово стає ключовим фактором прогресу та розвитку суб'єктів господарювання в умовах змін і невизначеності. На сучасному етапі розвитку інтелектуальний капітал є основною рушійною силою суспільства і головним фактором забезпечення конкурентоспроможності та прибутковості діяльності компаній. Процес перетворення наявних інтелектуальних ресурсів в інтелектуальний капітал, а також результативне управління ними, сприяє прискоренню процесу виробництва, а також дає змогу поширювати наявний досвід, а передача знань в середині компаній дає імпульс для його інноваційної діяльності. Розуміння даного факту знаходить віддзеркалення в сучасних поглядах представників гуманітарних наук, які сконцентровані на дослідженні людини і її ролі в суспільному відтворенні, а також розвитку її творчих здібностей. Інтелектуалізація багатьох сфер діяльності сприяла створенню теорії інтелектуального капіталу, а разом з нею з'явилися нові простори для наукової діяльності. Також актуальними є питання оцінки і вдосконалення управління нематеріальними активами, які є визначальними чинниками конкурентоспроможності і забезпечують отримання значного економічного ефекту. Зокрема необхідно зважати на те, що в різних компаніях співвідношення між матеріальними і нематеріальними активами є відмінним, що і визначає їх цілком індивідуальні інноваційні можливості.

Незважаючи на підвищену зацікавленість як іноземних, так і вітчизняних вчених до теорії інтелектуального капіталу, до сих пір управління інтелектуальним капіталом міжнародних компаній не становить цілісної та комплексної концепції. Особливо набуває актуальності оцінювання інтелектуального капіталу та його внеску в капіталізацію міжнародної компанії.

Відтак тема дисертації «Управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії», є надзвичайно актуальною і важливою, з точки зору формування теоретичних засад та розроблення комплексного інструментарію визначення його ролі у капіталізації компанії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Тематика дисертаційної роботи Воробей Ю. М. пов'язана з науково-дослідною роботою Київського національного торговельно-економічного університету Міністерства освіти і науки України: "Експорт-промоушн України в умовах дестабілізації глобальних торговельних регуляторів" (номер державної реєстрації 0117U007173, 2017-2019 рр.) У її рамках автором було розроблено рекомендації щодо вдосконалення стандартів звітування з використання інтелектуального капіталу міжнародних компаній та визначено заходи щодо стратегічного управління об'єктами інтелектуальної власності міжнародних компаній.

Окремі положення дисертаційної роботи Воробей Ю. М. знайшли своє відображення в науково-дослідній роботі на тему «Пріоритети міждержавного співробітництва у сфері лібералізації торгівлі та захисту інтелектуальної власності», яка виконувалась на замовлення товариства з обмеженою відповідальністю «ЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА» (номер державної реєстрації НДР - 0119U101469). Було розроблено пропозиції щодо вдосконалення стандартів звітування з відображення інтелектуального капіталу компаній та

надано рекомендації щодо інформаційної підтримки транскордонного захисту об'єктів інтелектуальної власності.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Достовірність наукових положень, висвітлених в дисертації Воробей Ю. М. підтверджується низкою чинників, зокрема автор використовує широкий методичний інструментарій дослідження, що складається з методів компаративного аналізу, порівняння, аналізу та синтезу (п. 1.2); графічного моделювання (п. 3.2); кореляційно-регресійного аналізу (п. 3.1); індексного методу (п. 2.3); інформаційного моделювання (п. 3.3); методу морфологічного аналізу(п. 2.1).

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в авторефераті та дисертації, є обґрунтованими, послідовними, аргументованими. Про ступінь достовірності, сформульованих наукових положень дисертаційної роботи, свідчить широкий спектр джерельної бази дослідження, сформованої на основі значного переліку закордонних літературних джерел, аналітичної та статистичної інформації міжнародних аналітичних та фінансових організацій, включаючи Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Всесвітнього економічного форуму Світової організації торгівлі, Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку; а також монографії та колективні наукові праці, наукові статті з досліджуваної проблеми видатних вітчизняних та зарубіжних науковців, звітність мультинаціональних корпорацій, інформаційні матеріали відповідних асоціацій та статистичні джерела.

Наукові положення, висновки і рекомендації, що містяться у дисертації Воробей Ю.М. можна вважати цілком обґрунтованими та достовірними. Крім того, вони доповідались на п'яти міжнародних та всеукраїнських науково-

практичних конференціях, які представляють широку географію апробації наукових положень здобувача.

Основні результати дисертаційної роботи Воробей Ю. М. опубліковано у 13 наукових працях з них: 6 статей у фахових наукових виданнях, 7 – у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних, тез у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Наукова новизна дисертаційної роботи

Автором в ході дослідження було отримано положення наукової новизни, які стануть вагомим внеском в розвиток теоретичних та прикладних аспектів відповідної проблематики. Наукова новизна дисертаційної роботи Воробей Ю. М. має пункт «вперше», де автором розроблено критерії ідентифікації складових концептуальної моделі управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії, які розкривають її як складну систему, що характеризується множинністю, ієрархічністю та структурністю (рис. 1.2).

Серед положень наукової новизни, і це, власне, відображено в розділі «удосконалено», особливої уваги заслуговує теоретичне обґрунтування інструментарію оцінювання впливу виду економічної діяльності на частку інтелектуального капіталу в нематеріальних активах міжнародної компанії. Здобувачем доведено гіпотезу про пріоритетність та вагомість інтелектуального капіталу для міжнародних компаній, що представляють види діяльності із рівнем технологічності виробництв вище середнього в розрізі всіх його складових.

Варто також зауважити, що запропонована Воробей Ю. М. методика формування стандартів звітності щодо використання інтелектуального капіталу міжнародних компаній за рахунок вдосконалення стандарту Європейської інструкції з відображення інтелектуального капіталу (Intellectual Capital Statement, InCaS) дійсно має суттєве значення для теорії

управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії (п. 2.1). Також на основі стандарту InCaS здобувачем розроблено морфологічну матрицю звітування з інтелектуального капіталу міжнародної компанії (табл. Б.1).

Практичне значення в розробці проблематики контрактних відносин має положення наукової новизни в категорії «дістали подальшого розвитку»: обґрунтування секторальних детермінант управління інтелектуальним капіталом міжнародних компаній (п. 2.2). Автором в межах цього положення було: проведено компаративний аналіз селективних видів діяльності у частині змістовного наповнення річних звітів у розрізі складових інтелектуального капіталу: встановлено домінування тенденції поступового посилення ролі клієнтського капіталу в загальній системі генерації доданої вартості і, відповідно, нарощення інвестицій на його формування.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів

Наукове та практичне значення одержаних результатів Воробей Ю. М. полягає у тому, що розроблені теоретичні та методичні положення доведено до рівня практичних рекомендацій.

Розробки та рекомендації стосовно удосконалення методології формування стандартів звітності щодо використання інтелектуального капіталу використано в роботі ТОВ «ЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА» (довідка № 13/18 від 28.11.2018). Рекомендації щодо удосконалення методичних засад стратегічного управління інтелектуальним капіталом компанії використовуються в роботі ТОВ «Спектр-Агро» (довідка № 14/18 від 11.11.2018).

Теоретичні положення і методичні розробки дисертаційної роботи використані в освітньому процесі Київського національного торговельно-економічного університету для підготовки програми та робочої програми дисципліни «Міжнародна безпека» для студентів освітнього рівня «бакалавр» спеціалізації «Міжнародний бізнес» (довідка № 429/22 від 20.02.2019).

Зауваження до дисертаційної роботи і дискусійні питання

Слід зазначити, що дисертаційна робота Ю. М. Воробей містить окремі недоліки та положення, які можуть слугувати підставою для дискусії.

1. При розробці концепції управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії (рис. 1.2) авторкою виокремлено структура інтелектуального капіталу, що складається з людського, структурного та клієнтського капіталів та запропоновано ключові підходи до управління інтелектуальним капіталом такі як обліковий, класифікаційний, маркетинговий, соціологічний, комунікаційний, системний (стор.56). Однак в роботі замало уваги приділено питанням політики, стратегії, методів, що застосовують міжнародні компанії у формуванні власного людського, структурного та клієнтського капіталу. Також не в повному обсязі використано маркетинговий, соціологічний та комунікаційний підходи в дослідженні аспектів корпоративного управління інтелектуальним капіталом.

2. З метою визначення секторальних особливостей та вартісної оцінки інтелектуального капіталу міжнародних компаній авторкою здійснено розрахунки за декількома методиками оцінювання й зокрема розрахунок коефіцієнта Тобіна (стор. 132). На нашу думку, з метою підтвердження авторських висновків доцільно було б розрахувати показник EVA (додана економічна вартість), виходячи з припущення, що нормальний економічний прибуток створюється фізичними і фінансовими активами, тоді як надприбуток – не фінансовими. З огляду на простоту і економічну обґрунтованість, він є найбільш часто досліджуваним як в рамках вартісної концепції управління, так і в теорії інтелектуального капіталу.

3. З метою апробації методичного підходу до стратегічного управління об'єктами інтелектуальної власності міжнародної компанії в роботі розроблено стратегічну карту портфелю брендів корпорації Nestle (табл. 3.2) та визначено стратегії конкуренції та комерціалізації її брендів. Водночас, згідно з розробленою автором процедурою (рис. 3.3), портфель об'єктів інтелектуальної

власності міжнародної компанії складається з трьох елементів: патентний портфель, портфель брендів та портфель авторських прав. Відповідно, наведені автором результати у контексті лише одного з елементів портфелю (бренди) не дозволяють у повній мірі оцінити стан управління об'єктами інтелектуальної власності компанії як уособленням її інтелектуального капіталу, та надати рекомендації щодо перспектив їх розвитку.

4. Поза увагою в роботі залишилися питання організаційної складової управління інтелектуальним капіталом міжнародних компаній, розгляд яких є одним із важливих елементів забезпечення результативності управлінських процесів. Доцільно було б визначити новітні організаційні форми, що суттєво змінюють концепцію і принципи корпоративного менеджменту й зокрема управління інтелектуальним капіталом, а також окреслити механізм корпоративного захисту інтелектуального капіталу, адже інтелектуальний капітал як нематеріальний актив має дифузний характер.

5. На жаль в роботі не висвітлені питання формування національного інтелектуального капіталу та особливості його управління як на підприємницькому, так і державному рівнях з урахуванням українських реалій. Робота виграє б аби авторка приділила увагу пропозиціям щодо перетворення інтелектуального ресурсу України в її інтелектуальний капітал.

Проте, висловлені зауваження мають переважно дискусійний характер та не можуть вплинути на достатній науковий рівень, новизну та достовірність результатів дисертаційної роботи.

Загальний висновок та відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

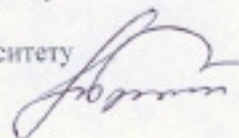
В цілому дисертаційна робота Ю. М. Воробей на тему «Управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії» виконана на високому науково-методологічному рівні і є завершеною науковою працею.

У дисертації викладено науково обґрунтовані, належним чином апробовані і висвітлені у публікаціях положення щодо теоретичних засад управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії, розроблено комплексний інструментарій визначення ролі інтелектуального капіталу у капіталізації компанії.

Зміст дисертації відповідає сформульованим меті та завданням дослідження, які вирішені повною мірою. Автореферат є ідентичним за змістом і відображає основні положення дисертації. Опубліковані праці повною мірою відображають основні наукові результати дисертації. Апробація матеріалів дисертації на наукових конференціях достатня. Загалом, можна констатувати, що дисертаційне дослідження «Управління інтелектуальним капіталом міжнародної компанії» за нормативними, якісними і кількісними критеріями сповна відповідає п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 р. до кандидатських дисертацій зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №656 від 19.08.2015 р., а її автор – Воробей Юлія Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

М. ІО. Рубцова

